HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]אמר ר' יוסי יאמרו מאיר שכב יהודה כעס יוסי שתק תורה מה תהא עליה א"ר יוסי לא נצרכה אלא למת שאין עליו כזית בשר ועדיין יאמר על אבר ממנו מגלח על כולו לא כל שכן אלא [ב]כדאמר רבי יוחנן לא נצרכה אלא [א]לנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין הכא נמי בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין רבא אמר [ג]לא נצרכה [ב]אלא לרוב בניינו ולרוב מניינו שאין בהן רובע עצמות: על כזית מת ועל כזית נצל: ואיזהו נצל [ג]בשר המת שקרש ומוהל שהרתיח היכי דמי אילימא דלא ידעינן דדידיה הוא כי קרש מאי הוי אלא דידעינן דדידיה הוא אף על גב דלא קרש אמר ר' ירמיה [ד]בסתם אי קרש מוהל הוא לא קרש דלמא כיחו וניעו הוא [ה]בעא מיניה אביי מרבה יש נצל לבהמה או אין נצל לבהמה מי אמרינן (א) גמירי נצל דאתי מאדם אבל דאתי מבהמה לא או דלמא לא שנא הניחא למאן דאמר [ו]טומאה חמורה עד לגר וטומאה קלה עד לכלב שפיר אלא למ"ד [ז]טומאה חמורה עד לכלב מאי איכא למימר תא שמע (ה)[ח]המחהו באור טמא בחמה טהור ואי ס"ד עד לכלב אפי' בחמה נמי אימת ממחי ליה בתר דאסרוח בחמה כיון דאסרח הוה ליה עפר [י]תנן [ח]כל הנצוק טהור [ט]חוץ מדבש הזיפים והצפיחית

ב"ש

רש"י

ועדיין א] יאמר על אבר ממנו מגלח. ובלבד שיהא עליו בשר כראוי ואע"פ שאין עליו כזית בשר על מת כולו לא כ"ש(ב): ב]כי אמר ר"מ דעל מת מגלח כי ההיא דאמר ר' יוחנן לא נצרכה אלא ג]לנפל כו'. ובמס' חולין קאי. וה"נ בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין יפה יפה אמר ר"מ דמיטמא ואע"פ שאין עליו בשר: ורבא אמר. כי אמר ר"מ ד] ברוב בניינו של מת או ברוב מניינו שאין עליהן כזית בשר ואין בין ה]כולו רובע הקב עצמות דאע"ג דבעלמא לא הוי חשיב לענין טומאת אהל אא"כ שיהא בהן רובע עצמות גבי נזיר הוי חשוב כמת שלם הואיל דאית ביה רוב בניינו או רוב מניינו שהוא מיטמא עליו ומגלח עליהם: שקרש. שנימוח ואח"כ קרש: ומוהל שהרתיח. שיצא מבשר המת כמין מים והרתיח ו]ניקרש ע"י רתיחות שהרתיח. דכל הני נצל כבשר המת דמי ונזיר מגלח עליו: נצל. לשון הפרש כמו ויצל אלהים (בראשית לא): היכי דמי אילימא דלא ידעינן. אי ההיא משקה דקרש הוי מן המת כלומר דידעינן ודאי דלאו ממת הוא: כי קרש אמאי מיטמא. הא ידעי' דלאו ממת הוא: ואי מן המת הוא. בודאי אפילו לא קרש אמאי לא מטמא: א"ר ירמיה בסתם. כלומר ספוקי מספקא לן אי דמת הוי אי לא הלכך אי קרש ודאי ז]מגופיה של מת הוא ולא כיחו וניעו ואי לא קרש דלמא כיחו וניעו הוא דהא ליכא כיחו וניעו במת טמא דכל המשקים היוצאים ממת טהורין חוץ מן הדם: כי גמירי. דנצל מטמא ההוא דאתי מאדם אבל נצל דאתי מבהמה לא מטמא כנבלה: או דלמא לא שנא והניחא. דלא איצטריך ליה למיבעי אי אית ליה נצל או לא אליבא דמ"ד דטומאה חמורה כלומר דטומאת נבלה הוי לעולם כל זמן דחזי לאכילה לגר הלכך כיון דנצל הוא ח]לא חזי לאכילת אדם לא מטמא: אלא למ"ד דטומאה חמורה לעולם ט]הוא עד דמיפסל מאכילת כלב הכא מאי. מי אמרי' כיון דאכתי חזי לאכילת כלב אכתי מטמא כזית) נבלה או דלמא כיון דנמוח כעפרא בעלמא דמי ולא מטמא טומאה קלה: עד לכלב. כל זמן שלא תיפסל מאכילת כלב שאינה מוסרחת כ"כ שהכלב אינו רוצה לאוכלה: ת"ש. חלב נבלה שהמחהו באור שהתיכו באור: טמא. דעדיין אוכל ראוי הוא: המחהו בחמה טהור. דפרחה טומאתו: ואי ס"ד. דיש נצל לבהמה אפי' המחהו בחמה ליהוי טמא כי חזר וקרש: לעולם אימא לך דיש נצל לבהמה. והכא היינו טעמא דכי המחהו בחמה טהור דאימת קא ממחי ליה חמה לבתר דאסרח וכיון דאסרח תו לא חזי אפי' לאכילת כלב ומשום הכי טהור ואינו מטמא אפי' בטומאה קלה: תנן התם כל הניצוק טהור. כל משקין שמריקין מכלי אל כלי אע"פ שנטמא תחתון וקילוח יורד משפה לשפה לא נעשה חיבור כדי לטמא העליון: חוץ מדבש הזיפים. מאותו דבש שהוא עבה ויכולין לזייפו לערב בו משקין אחרים. וזיפים משמע לשון זיוף כדמפ' במס' סוטה בפ' בתרא (דף מח:): והצפיחית. כמו כצפיחית בדבש (שמות טז) בריסקרי"ש בלע"ז. והואיל והן עבין נעשה תחתון כמו מחובר לעליון שהקילוח היורד למטה למשקין טמאין (ג) י]נעשה כולו טמא ואפילו העליון. אבל דבש שלנו שאינו עב הואיל וצלול הוא ניצוק שבו טהור ככל המשקין:

בס"א

תוספות

רבא אמר לא נצרכה אלא לרוב בנינו ולרוב מנינו שאין בהם רובע עצמות. והיינו על המת דקתני במתני' דליכא אבר שלם ולרבותא נקט שאין בהם רובע עצמות דשיעורא דנזיר הוא בחצי קב אלא לרבותא¹ דאע"פ שאין בו רובע עצמות הוא מגלח² כיון שיש בו רוב הבנין או רוב המנין אבל אם אין בו רוב הבנין או רוב המנין אינו מגלח אא"כ יש בו חצי קב כדאמרינן במתני' דאין מגלח על אהל רובע עצמות ואית ספרים דגרסי לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בו רובע עצמות והכי נמי בפרקין לקמן (דף נג. ושם) פריך והאמר רבא לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בו רובע עצמות ולא מצינו שאמר³ רבא בעלמא אם לא כאן ולכך הגיהו בספרים כן ולא גרסי' ליה דהיכי מצינן למימר דעל המת דמתני' איירי בשדרה וגולגולת והא קתני במתני' בהדיא ועל השדרה ועל הגולגולת לכך יש לגרוס [אלא] לרוב בנין⁴ דלא תניא במתני' בפירוש ומהאי טעמא נמי ניחא אמאי לא משני רבא אמתני' דאהלות⁵ כדמשני הכא על המת דקתני התם לרוב בנינו או לרוב מנינו משום דבמתני' דאהלות קתני בהדיא על רוב בנין או על רוב מנין דמטמא באהל הלכך ליכא לפרושי התם על המת אלא כר' יוחנן וא"כ לר' יוחנן תנא ושייר במתני' רוב בנינו ורוב מנינו אי ס"ל דנזיר מגלח עלייהו:

ת"ר איזהו נצל בשר המת שקרש. כך היא הברייתא בשר המת שקרש שנימוח הבשר מתחלה ואח"כ קרש וכן מוהל שהרתיח מוהל היוצא מן המת והרתיחו באור והעלה רתיחות היינו נצל וכזית מטמא באהל:

היכי דמי אי לא ידעי' דדידיה הוא. כלומר שאין אנו יודעים אם המוהל הזה מבשר המת שנימוח או מכיחו וניעו שהן טהורים: כי קריש מאי הוי. היכי מגלח על הספק ואי דידעינן דדידיה הוא ואע"ג⁶ דלא קריש נמי. ול"ל דקריש כיון דידעינן שהוא מבשר המת: **א"ר ירמיה בסתם.** כלומר דידעינן דבא מזה המת אבל לא ידעינן מוהל⁷ זה מבשרו או מכיחו קריש ודאי מוהל הוא הבא מבשר המת ואי לא קריש כיחו וניעו הוא וה"נ יש לפרש גבי הרתיח דלא ידעינן וכי הרתיח והעלה רתיחות ודאי מוהל הבא מהמת הוא וזהו נצל לא הרתיח כיחו וניעו הוא: **יש נצל לבהמה.** כזית מן הנבלה שנרקב מאליו ונימוח מי מטמא במגע ובמשא או לאו ולא לענין גילוח דנזיר קבעי: **טומאה חמורה.** היינו טומאת נבילות לטמא אדם במגע ובמשא: **עד לגר.** עד שתפסל מלאכול לגר כדכתיב (דברים יד) לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה הראויה לגר קרויה נבילה לטמא במגע ובמשא והכא כיון שאינה ראויה לא מטמא וליכא למיבעי מידי אי יש נצל דאפילו אם תימצי לומר דיש נצל לבהמה הכא טהורה כיון דכבר נפסלה מאכילת גר: **וטומאה קלה.** פי' שאר אוכלין⁸ שאינן מטמאין אלא כביצה⁹ לשאר אוכלין ומשקין ומטמאין¹⁰ טומאת אוכלין עד שיפסלו מאכילת כלב ומהאי סיומא לא נפקא מידי לסוגיא דידן אלא אגב רישא נקטיה: **אלא למ"ד טומאה חמורה עד לכלב מאי.** כלומר לדידיה איכא למיבעי מי הוי א] של בהמה חשיב כבשר נבלה ומטמאה לאדם במגע ובמשא שהרי אכתי ראוי לכלב הוא או לא גמירי נצל בהמה להחשב כבשר ואע"ג דראוי לכלב עפרא בעלמא הוי ואינו מטמא: **ת"ש המחהו באור טמא.** גבי נבלת עוף טהור מיתניא (חולין דף קכ.) המחהו לשומן של נבלת עוף טהור באור טמא דמשום הכי לא נפסל מלאכול לכלב¹¹ כדמעיקרא דדרך להמחות שומן באור: **בחמה טהור.** דכשנימוח בחמה הוא מסריח מחום השמש ואינו ראוי לאכילת אדם ולכך הוא טהור ואי ס"ד יש נצל לבהמה וה"ה לנבלת עוף טהור אפילו בחמה נמי ליטמא דאכתי הוא ראוי לכלב אלא ש"מ דאין נצל ולכך הוא טהור אבל באור מיהא כיון שהמחהו בידים עדיף מנצל¹² דלא הוי אלא כשנרקב ונמחה מעצמו ומשני אימת קא ממחו לבתר¹³ דקא מסרח ובתר דאסרח מכח החמה מבאיש למאד דה"ל כעפרא דאף לכלב אינו ראוי ולא דמי לנצל דבהמה שנמחה בלא חמה וראוי אכתי לכלב: **תנן התם.** בפרק [חמישי] דמכשירין כל הנצוק טהור שאם יצק ועירה משקין טהורים לתוך משקין טמאין מלמעלה למטה לא נטמאו הטהורים דנצוק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה: **חוץ מן דבש הזיפים.** בפרק בתרא דסוטה (דף מח:) מפרש רבי יוחנן מאי זיפים דבש שמזייפין אותו לפי שהוא עב יותר מדאי ומשימין בו מים ואינו ניכר רשב"ל אומר על שם מקומו שנאמר זיף וטלם ובעלות: וצפיחית¹⁴. כמו כצפיחית בדבש כלומר שרודה אותו מן הכוורת מעורב עם השעוה ובערוך פירש עיסה שמטוגנת בדבש באלו נצוק טמא דמתוך שהוא עב [הרבה] חשיב אוכל וכאילו העליון והתחתון מעורבין יחד זה בזה ולכך הנצוק הוי חיבור:

בית

עין משפט נר מצוה

טו א ב ג מיי' פ"ז מהלכות נזירות הל' ב ופ"ב מהלכות טומאת מת הלכה א [ופ"ג שם הלכה א]:
טז ד מיי' פ"ב מהלכות טומאת מת הל' א:
יז ה מיי' פ"א מהלכות אבות הטומאה הלכה יג:
יח ו מיי' שם ופ"ג שם הלכה יא ופ"ד הל' יב [ופ"ב מהל' טומאת אוכלין הלכה יח] סמג עשין רמו:
יט ז מיי' שם פ"ג הלכה י:
כ ח מיי' פ"ב מהלכות טומאת אוכלין הל' א:
כא ט מיי' שם הלכה ד:

◆

פי' הרא"ש

אלא כזית מן המת ונפל שלא נתקשרו אבריו בגידין. דעל אבר ממנו אינו מגלח כיון דאין בו גידין דאמרינן דאינו מטמא באהל עד שיהא בו משהו בשר וגידין ועצמות: לרוב בנינו ורוב מנינו. רוב בנינו מפרש לקמן שני שוקים וירך א' ורוב מנינו היינו קכ"ה אברי' אע"פ שאין בהם רובע עצמות אבל אם לא היה רוב הבנין או רוב המנין אינו מגלח עד שיהיה בהם חצי קב: ויס"ג כדאמר רבא לא נצרכה וכו' ור' יוחנן ורבא אמרי למלתייהו אמתני' דאהלות דקתני אלו מטמאין באהל המת וכזית מן המת ואיכא למפרך כדפריך הכא כזית ממנו מטמא באהל כולו לכ"ש וא"א לגרוס כן דהא באהלות קתני בהדיא רובע עצמות מרוב הבנין או מרוב המנין ויס"ג לא נצרכה אלא לשדרה וגלגולת דהא לקמן פריך והא רבא הוא דאמר לא נצרכה אלא לשדרה ולגלגולת שאין בהם רובע עצמות ולא מצינו בשום מקום שאמר רבא אם לא שאמרה בכאן וליתא להך גירסא דהא תנא במתני' שדרה וגלגולת והא דפריך לקמן והא רבא פשיטא ליה דרבא לא מצריך רובע לשדרה וגלגולת כי היכי דלא מצריך לרוב בנינו ולרוב מנינו ולא נהירא לי דאי פריך משום דנראה לו להשוות השדרה וגלגולת לרוב בנינו מאי פריך והאמר רבא מתני' היא באהלות רוב בנינו ורוב מנינו שאין בהם רובע וי"ל דהתם לענין אהל מתניא אבל הכא מייתי ראיה מגלוח נזיר אגילוח נזיר ואע"ג דלרבא נמי מיבעי ליה לשנויי מתני' דאהלות כדתרצה רבי יוחנן מ"מ מסתברא לי' דנזיר מגלח על רוב בנין ורוב מנין ולהכי אוקי מתני' דהכא לאיתויי רוב בנין ורוב מנין: בשר המת שהקריש. שנימוח הבשר תחלה ואח"כ הקריש: ומוהל שהרתיח. מוהל שנמצא אצל המת ואינו יודע אם מבשר המת הוא או כיחו וניעו אם מעלה רתיחות כשמשימין אותו על האור בידוע שהוא מבשר המת: היכי דמי בשר המת אי דלא ידעינן שבא מבשר המת כי קריש מאי הוי. היאך הנזיר מגלח עליו מספק שמא מכיחו וניעו הוא ואי דידעינן דדידיה שמבשרו בא אפילו לא קרש נמי א"ר ירמיה בסתם כגון שנמצא אצל המת וידוע הוא שבא מן המת אבל אין ידוע אם מבשר המת שנימוח או מכיחו וניעו אי קריש ודאי מוהל הוא וכו': יש נצל לבהמה. בשר נבלה שנימוח מי מטמא במגע ובמשא או לא: טומאה חמורה טומאת נבלות לטמא אדם וכלים עד לגר עד שתפסל מאכילת הגר שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה הראויה לגר קרויה נבלה ושאינה ראויה לגר אינה קרויה נבלה: טומאה קלה כלומר לבטלה מתורת אוכל שאם תגע בשרץ לא תקבל טומאה אחר שנפסל מאכילת הגר עד לכלב כל זמן שראויה לכלב יש עליה תורת אוכל ומקבלת טומאה וכן דין כל אוכל: שפיר. לדידיה ודאי אין נצל לבהמה דכבר נפסל מאכילת הגר כשנימוח אלא למ"ד טומאה חמורה עד לכלב מאי הוי (של) כבשר שעדיין הוה ראוי לכלב: המחהו באור גבי נבלת עוף טהור מתניא המחהו לשומן של נבלת העוף באור טמא דעדיין ראוי לאדם בחמה טהור דכשנימוח בחמה הוא מסריח מחום החמה ואינו ראוי לאכילת אדם (ואף אם) [ואי ס"ד] יש נצל לבהמה בחמה נמי ליטמי דאכתי ראוי לכלב. דכיון דאסרח מחמת חמה הוי עפרא ואפילו לכלב לא חזי: כל הנצוק טהור. משנה היא פ"ה דמכשירין כל הנצוק טהור אם משקים טהורים לתוך משקים טמאים העליונים טהורים ואין הנצוק מחברם חוץ מדבש הזיפים ובפ' בתרא דסוטה מפרש ר' יוחנן מאי זיפים שמזייפין אותו לפי שהוא עב ביותר ומשימים בו מים ואינו ניכר רשב"ל אומר על שם מקומו דכתיב וזיף וטלם וכו' וצפחת כמו כצפיחית בדבש ומפ' (במדות) [בערון] בעיסה שמטוגנת בדבש ומתוך שהוא עב הנצוק

מסורת הש"ס

א) [קדושין נז:], ב) חולין פט:, ג) [לקמן נג.], ד) בכורות כג. [חולין עא.], ה) תוספתא סוף זבים חולין קכ. ביצה ז., ו) סוטה מח: מכשירין פ"ה מ"ט, ז) [בכוית רש"ש],

◆

נוסחת הריב"ן

א] יאמרו: ב] אלא כי אמר: ג] לעובר: ד] דצריכה תלמוד ברוב: ה] כולן: ו] וקרש: ז] הלכך אי קרש ודאי דמת הוא אי לא קרש כו' וכל המשקים: ח] ולא חזי: ט] הויא: י] בשעה שהוא פוסק מתוך שהוא עב נעשה כחוט ועולה אותו ראש של חוט זה שנגע במשקים טמאים שבתחתון למעלה ונעשה כולו טמא כו':

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי אמרינן כי גמירי: (ב) רש"י ד"ה ועדיין וכו' לא כל שכן הס"ד ואח"כ מ"ה אלא כדאר"י כי אמר ר"מ דעל מת: (ג) ד"ה והצפיחית וכו' טמאין עושה כולו טמא:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אלא וכו' לדידיה איכא למיבעי מי הוי נצל וכו' כצ"ל א"מ:

◆

הגהות התוספות

1. צ"ל אלא לרבותא נקטיה. 2. בס"א מגלח עליו. 3. צ"ל שאמרה. 4. צ"ל ולרוב מנין. 5. צ"ל אמתניתין דאהלות על המת דקתני התם לרוב בניינו או לרוב מניינו כדמשני הכא. 6. צ"ל אע"ג. 7. צ"ל אי מוהל. 8. צ"ל אוכלין טמאין. 9. צ"ל בכבילה. 10. צ"ל מטמאין. 11. צ"ל לאדם. 12. צ"ל עדיף מנצל דנצל לא הוי כו'. 13. צ"ל ממחו ליה לבתר כו'. 14. צ"ל והצפיחית.

◆

לעזי רש"י

ברישקרי"ש
[ברישקי"ש]. חלות-דבש.

◆

מוסף רש"י

אלא לנפל. שכולו קיים ועדיין לא נתקשרו איבריו בגידין, שהרי כל איבריו נוגרים ועדיין אין עליו כזית בשר (חולין פט:). טומאה חמורה עד לגר. טומאה חמורה לטמא אדם היא קרויה נבלה כל זמן שראויה לגר, למאכל אדם, אבל מכאן ואילך אין שם נבלה עליה להיות אב הטומאה, אלא אוכלין ומשקין הוא דמטמאה (חולין עא.) או: טומאה חמורה דהיינו משא, עד לגר, עד שהיא ראויה לאכילת גר תושב, אבל אם סרחה ואינה ראויה לגר תו לא מטמאה במשא (בכורות כג.). וטומאה קלה עד לכלב. דלא גריעא ממגע נבלה שהוא ראשון לטומאה ומטמא אוכלין (חולין עא.) או: טומאה קלה של מגע מטמא עד שתפסל מאכילת כלב (בכורות כג:). המחהו באור טמא. התיכו לעוף טהור באור שקורין פונדר"א וגמעו, מטמא בגדים אבית הבליעה, המחהו בחמה וגמעו טהור (חולין קכ.). כל הנצוק טהור. המערה מכלי טהור לכלי טמא, אין הקילוח מצרפן להיות חיבור לטמא את מה שבתוך הכלי שהוא מערה ממנו, חוץ מדבש הזיפים. שהוא עב מאד והרי הוא כמחובר, שכשהקילוח פוסק הוא הולך מלמטה למעלה והכי אמרינן במדות (צ"ל מכשירין פ"ה מ"ט) והצפיחית. ברסק"א בלע"ז, שהן עבות ונכתת השעוה עם הדבש (סוטה מח:).